

UDK 659.3/.4(497.6)

314.743(=569.1)-058.64

Stručni rad

Professional paper

Amela Delić

PREDSTAVLJANJE IZBJEGLICA NA INFORMATIVNIM WEB PORTALIMA U BOSNI I HERCEGOVINI

U radu analiziramo način na koji su na informativnim web portalima u Bosni i Hercegovini predstavljene izbjeglice iz Sirije. Istraživali smo koliko pažnje problemima izbjeglica posvećuju četiri najposjećenija web portala u Bosni i Hercegovini. Rezultati su pokazali postojanje četiri ključna interpretacijska okvira u izvještavanju o izbjeglicama: predstavljanje izbjeglica kao nasilnih, predstavljanje izbjeglica kao opasnosti za opstanak Evropske unije, povezivanje izbjeglica sa političkom karijerom njemačke kancelarke Angele Merkel i prikazivanje ličnih priča izbjeglica iz Sirije. Mediji ponavljaju stereotipne ideje o izbjeglicama koje možemo uočiti u naslovima, korištenim riječima, metaforama i fotografijama. Praćeni mediji prenose uglavnom iste informacije o najnovijim događajima vezanim za izbjeglice, te su informacije najčešće preuzete od stranih novinskih agencija, podaci o broju žrtava ponekad nisu ujednačeni ili čak nisu tačno navedeni, a na fotografijama se rijetko vide oni kojima je u ovoj priči najteže – izbjeglice.

Ključne riječi: izbjeglice, mediji, interpretacijski okviri, frejmovi.

INTERPRETACIJSKI OKVIRI: KONTEKSTUALIZACIJA “PROBLEMA“IZBJEGLICA

*U Njemačkoj trinaestogodišnju rusku djevojčicu silovali migranti?
(Nezavisne novine, 28.1.2016.)*

Ponekad ne vidimo problem u ovakvim naslovima na koje nailazimo u medijima. Čak ni kad naslov u tekstu nije potkrijepljen činjenicama, kakav je slučaj sa ovim naslovom na web portalu Nezavisnih novina iz Banjaluke. Ova vijest se kasnije pokazala potpunom neistinom.¹ Ali, da li je ta druga vijest ostvarila isti utjecaj kao i prva?

Izbjeglice iz Sirije su u posljednje vrijeme tema o kojoj možemo čitati u svim medijima, kroz sve rubrike i u različitim interpretacijama. Osim ZIKA virusa, terorizma, prepirki između Erdoana i Putina, tzv. “izbjeglička kriza“ nametnula se kao medijski spektakl (Kellner) stoljeća. Mediji, svjesno ili ne, zbunjuju publiku mnoštvom različitih tumačenja problema s kojim se susreću (ili izazivaju) izbjeglice. Često možemo vidjeti da se u medijima termini *izbjeglice*, *migranti*, *azilanti* pojavljuju kao sinonimi (paralelno se koriste u istom tekstu), što dovodi do različitih interpretacija situacije u kojoj se nalaze izbjeglice.

Prema Konvenciji Ujedinjenih nacija o statusu izbjeglica iz 1951. godine, izbjeglicom se smatra svaka osoba “koja se ne nalazi u zemlji svog državljanstva uslijed osnovanog straha od proganjanja zbog svoje rase, vjere, nacionalnosti, te zbog pripadnosti određenoj društvenoj grupi, ili zbog političkog mišljenja, ne može ili se zbog tog straha, ne želi staviti pod zaštitu dotične države; ili osoba bez državljanstva koja se nalazi izvan zemlje prethodnog stalnog boravišta, a koja se ne može ili se zbog straha ne želi vratiti u tu državu.”² Termin migranti se u značenju bitno razlikuje od prethodnog. Migranti “biraju da odu, ne zato što su izloženi direktnoj prijetnji od progona ili smrti, već uglavnom zato da bi poboljšali svoj život tako što će naći zaposlenje, ili u nekim slučajevima zbog obrazovanja, spajanja sa porodicom ili drugih razloga. Za razliku od izbjeglica koje ne mogu bezbjedno da se vrate kućama, migranti se ne suočavaju sa takvim preprekama za povratak. Ukoliko odluče da se vrate kući, oni će nastaviti da dobijaju zaštitu svoje države.”³ Dakle, upotreba ovih pojmova kao sinonima u medijskim izvještajima je neopravdana.

¹ <http://www.nezavisne.com/novosti/svijet/Djevojica-priznala-da-je-izmislila-silovanje/351037>, datum preuzimanja: 31.1.2016.

² <http://www.apc-cza.org/fr/zenevska-konvencija-1951.html>, datum preuzimanja: 26.1.2016

³ <http://www.unhcr.rs/opste/razno/stav-unhcr-izbeglica-ili-migrant-sta-je-ispravno.html>, datum preuzimanja: 26.1.2016.

Mediji nisu puki prenosioci činjenica ili novosti. Njihova uloga nije samo da informiraju građane. Mediji, uz to što informišu, edukuju, zabavljaju, dijelom i formiraju svoju publiku. Interpretacijom događaja, smiještanjem u određeni kontekst, povezivanjem s prethodnim događajima, mediji publici ne govore samo šta se to važno desilo o čemu treba razmisliti, nego i kako o konkretnom događaju misliti. Iako su mišljenja teoretičara o utjecaju kojeg mediji imaju na društvo podijeljena i variraju od onih koja medije predstavljaju kao ključne u kreiranju javnog mnijenja (Model “hipodermičke igle“, Gerbnerova “teorija kultivacije“) do onih koja govore o aktivnijoj ulozi publike (Teorija zadovoljenja potreba), svi se slažu da mediji utječu na naše shvatanje svijeta. Kao i druge elite (obrazovne i političke), i mediji uglavnom poriču da su pristrasni, da imaju predrasude, a kamoli da ih upravo oni kreiraju. “Predrasude i rasizam nisu urođeni nego naučeni (...) posebno kroz dominantni diskurs – politički, medijski, naučni i obrazovni.“ (Van Dijk 2007).

Jedna od teorija koja govori o utjecaju medija je i teorija agende koja se zasniva na tezi da mediji odlučuju o tome koje će teme izabrati da predstave publici kao važne, kako i koliko će te teme biti istaknute, a samim tim i koliko će pažnje kod publike privući. Nametanje agende može se prepoznati u pokrivenosti teme, ali i općem tonu kojim je tema predstavljena (Brooke 2012:11). Biranje tema ne znači automatski pristrasnost medija. Međutim, dijelom zbog posljedice posredne prirode novinarskog posla, dijelom namjerno, mediji nam neke informacije predstavljaju važnijim ili manje važnim od drugih iako one to nisu. Publika vjerovatno rijetko razmišlja o tome koji sve faktori utječu na krajnji produkt koji joj se predstavlja kao objektivna, tačna, pouzdana i istinita informacija. Takvih faktora je mnogo, od ekonomskih i političkih pritisaka do ličnih “predtipiziranih slika stvarnosti“ (Kurtić 2006), tj. predrasuda, stereotipa i ličnih preferencija novinara. Masovni mediji konstruišu realnost “uokviravanjem slika stvarnosti... na predvidiv i šablonski način“ (McQuail, prema Cissel 2012). Upravo iz tog razloga mediji i jesu arena borbe različitih interesnih grupa koje žele da baš njihova interpretacija konkretnih događaja bude najprihvaćenija među publikom.

Osim što biraju teme o kojima će nas izvještavati, mediji nude i okvir kroz koji ćemo gledati na određene probleme. Gofman okvire definiše kao “šeme koje nam daju kontekst za razumijevanje informacija i omogućavaju pojedincima da lociraju, uočavaju, identifikuju i označavaju“ (Steimel 2010:220) Ti okviri mogu se uporediti sa onim što Van Dijk zove “kontekstom“, gdje po njegovom mišljenju na konačnu vijest utječu “stvarna ograničenja kao što su rokovi i lokacija, učesnici u vijesti (novinari, urednici, izvori i td.), kao i sadašnji ciljevi, ideologije, i znanje sudionika“

(Van Dijk 2007:195). Kako inače objasniti drugačiji odnos medija prema žrtvama terorizma u Parizu i Nigeriji?

Zbog toga nije svejedno jesu li izbjeglice predstavljene kao žrtve rata i progona, ili kao prijetnja i teroristi. Izbjeglice se u medijima uglavnom pojavljuju u negativnom kontekstu, dehumanizuju se i predstavljaju kao “masa“, njihova loša djela osvajaju naslovne stranice medija, a njihova dobra djela predstavljaju se kao incidentna. Iako mediji redovno izvještavaju o izbjeglicama, njihove informacije rijetko se odnose na svakodnevni život osobe koja bježi iz ratom zahvaćene domovine. Više prostora zauzimaju one informacije o osuđujućim postupcima pojedinih izbjeglica, koje se najčešće već u naslovu povezuju sa njihovim porijeklom, religijom ili kulturom.

Problem medijske interpretacije izbjeglica je još opasniji za “digitalne urođenike“ (Prensky 2001), koji imaju manje vremena za istraživanje različitih pogleda na problem i ne žele da se dodatno kognitivno angažiraju oko vijesti koje ih se direktno ne tiču, a i njihovo iskustvo je skromnije te ostavlja prostor medijima da nametnu svoja tumačenja “nepoznatog“.

TRENDOVI U MEDIJSKOJ PREZENTACIJI IZBJEGLICA

U bh. medijskoj prezentaciji izbjeglica, uočavamo najčešće sljedeće dihotomne frejmove:⁴

1. Pozitivan okvir – predstavljanje izbjeglica kao osoba kojima treba podrška i
2. Negativni okvir - kao grupe koja predstavlja potencijalnu prijetnju za sigurnost i stabilnost Evrope, ali i svijeta.

Istraživači bilježe različite trendove u predstavljanju izbjeglica u medijima. U istraživanju o predstavljanju sirijskih izbjeglica u Velikoj Britaniji, Venir A. uočava pozitivan trend gdje su u 35% slučajeva izbjeglice predstavljene na pozitivan način, dok ih 23% tekstova smješta u negativan kontekst. Prema ovom istraživanju kristalizovala su se četiri ključne teme na koje se mogu svesti svi izvještaji o izbjeglicama u medijima:

1. ukazivanje na ranjivost i nevinost izbjeglica, s posebnim fokusom na djecu,
2. moralna odgovornost koju društvo ima prema izbjeglicama,
3. ukazivanje na razliku između sirijskih izbjeglica i ekonomskih migranata i
4. predstavljanje problema kroz lične primjere.

⁴ Frejmovi su interpretacijski okviri na koje se mediji oslanjaju pri predstavljanju svakog novog događaja. To je skup već poznatih ideja, šema, stereotipa u koje se događaji uklapaju, kako bi ih publika lakše razumjela. Frejming događaja odnosi se na izbor i strukturiranje vijesti kod novinara, ali i “preradu medijskih sadržaja na strani recipijenta.“ (Kunczik&Zipfel 2006:148)

Istraživanje načina na koji su izbjeglice predstavljene u kanadskim medijima tokom 2010. godine imalo je slične rezultate. Izbjeglice su najčešće interpretirane kao žrtve (40% slučajeva), dok su u vezu s terorizmom dovedene u 20% medijskih tekstova (Medianu, Sutter & Esses 2013).⁵

Gibney uočava različit pristup medija izbjeglicama iz Azije i onim iz Evrope. Tako su, prema njegovom mišljenju, izbjeglice s Kosova u medijima predstavljene pozitivnije u odnosu na one koje su ranije bile tretirane u medijima. Razloge za takav odnos vidi u geografskoj blizini Kosova, umiješanosti NATO snaga u sukob i sličnom kulturnom identitetu Kosova sa evropskim zemljama (M. J. Gibney 1999).

S. Steimel u svom je istraživanju došla do zaključka da su u medijima u SAD-u izbjeglice predstavljene kao žrtve i to uglavnom kroz priče koje prate pojedince. Radi se o svojevrsnim fičerima⁶ koji kroz lična iskustva govore o širokom spektru problema s kojima se susreću sve izbjeglice. Najčešće te priče govore o smrti bliskih članova porodice onih koji su uspjeli da dođu u Ameriku i koji su svoja iskustva ispričali novinarima.

BOSANSKOHERCEGOVAČKI INFORMATIVNI WEB PORTALI O IZBJEGLICAMA

Frejmovi se mogu prepoznati u “ključnim riječima, metaforama, konceptima, simbolima i vizualnim elementima“ (Entman 1993). Ponavljanjem, isticanjem, naglašavanjem nekog od ovih obilježja, jedne ideje dobijaju prednost nad dugima, dok neke čak ostanu izvan diskursa. Od 25.1. do 25.2. 2016. analizirali smo način kako su izbjeglice predstavljene u bh. online medijima. Analizom tekstova čija su tema izbjeglice istraživali smo koliko često i iz kojih razloga ih mediji uvrstavaju na dnevni red (u agendu).

U fokusu istraživanja bili su neki od najposjećenijih⁷ web portali iz Bosne i Hercegovine: www.klix.ba, www.radiosarajevo.ba, www.nezavisne.com, www.fokus.ba, i www.oslobođenje.ba.

⁶ Fičeri su forma narativnog novinarstva koja se fokusira na ljudsku stranu svake priče. “Fičeri portretiraju ljude na koje se vijesti odnose, objašnjavaju pozadinu događaja, daju im lokalnu perspektivu, podučavaju publiku nekim vještinama, promiču kvalitetniji način života, istražuju trendove i životne stilove ili jednostavno zabavljaju.” (Kurtić, 2009)

⁷ Prema istraživanju agencije Gemius Audience.

Izješavanje o izbjeglicama na praćenim bh. web portalima može se sažeti u četiri ključna interpretacijska okvira.

1. Izbjeglice su opasne i nasilne

Povod za uvođenje oštrijih mjera procesuiranja imigrantskih prestupnika su incidenti koji su zabilježeni tokom novogodišnje noći u Kelnu, kada su desetine stranaca napastovale žene na javnim mjestima. (Nezavisne novine, 27.1. 2016., <http://www.nezavisne.com/novosti/svijet/Njemacka-Usvojene-mjere-za-laksu-deportaciju-migranata/350257>)

'Dječak' iz Somalije visok oko 180 centimetara optužen za ubistvo mlade Alexandre Mezher (22) u prihvatilištu u švedskom gradu Mölndal pojavio se danas na saslušanju. (Fokus, 29.1. 2016., <http://www.fokus.ba/207748/vijesti/globus/objavljena-fotografija-migranta-koji-je-ubio-radnicu-centra-za-azil-u-svedskoj/>)

Grupa od nekoliko mladih imigranata koji izgledaju kao da potječu sa Bliskog istoka ili sjeverne Afrike napala je njemačke penzionere u vagonu minhenske podzemne željeznice.

Kako su izjavili očevici, jedan od muškaraca pokušao je dodirnuti jednu od putnica metroa, međutim, kada ga je ona odbila postao je nasilan. (Klix, 2.2. 2016., <http://www.klix.ba/vijesti/svijet/minhen-grupa-imigranata-napala-penzionere-u-podzemnoj-zeljeznici/160202021>)

Predstavljanje izbjeglica kao "mase" koju treba kontrolisati, i koja ugrožava sigurnost Evrope, doprinosi depersonalizaciji izbjeglica. Piše se uglavnom o ekstremno nasilnim pojedincima (silovateljima, ubicama, kriminalcima), ali rijetko o pozitivnim primjerima sasvim običnih ljudi koji traže sigurnost. Prisustvo izbjeglica se u političkom i medijskom diskursu dovodi u vezu sa mnogim problemima u Evropi – kriminalom, siromaštvom, zaduživanjem, terorizmom, delinkvencijom. Na taj način se hrani ksenofobija, a ne tolerancija. Mediji rijetko pišu o svakodnevnim problemima izbjeglica i njihovim uobičajenim dnevnim aktivnostima. Vršiti se svojevrsna etnicizacija zločina koju možemo čitati u naslovima: "Masovna tuča u centru za migrante zbog alkohola" (Klix, 26.1.2016.), "Mladu uposlenicu prihvatilišta zaklao 15-godišnji migrant" (Fokus, 26.1.2016.), "Marokanska djeca terorišu Stokholm" (Nezavisne, 25.1.2016.), "Minhen: Grupa imigranata napala penzionere u podzemnoj željeznici" (Klix, 2.2.2016.). Razlog ovakve vizije izbjeglica je margi-nalizacija njihovog glasa u medijima, a davanje prioriteta političarima koji se po prirodi svoga

posla više interesuju za sigurnost svoje države nego za lične priče ljudi iz Sirije, Iraka ili Afganistana. Istraživanja načina na koje izbjeglice predstavljaju printani mediji u Velikoj Britaniji i Australiji pokazalo je slične rezultate. Metafora koja se, prema ovom istraživanju, najviše koristila u medijima je *poređenje izbjeglica sa kriminalcima*.⁸

Od ukupno 239 objavljenih (i analiziranih) vijesti čija su tema izbjeglice, 18 ili 6,36% ih predstavlja kao nasilne. Najviše takvih vijesti ima portal Nezavisne novine (6).

2. Dolazak izbjeglica u velikom broju prijeti opstanku Evropske unije

Dolazak izbjeglica u Evropu kontinuirano se u medijima vezuje za nestabilnost, nesigurnost, podizanje ograda, ugrožavanje Šengena, "islamizaciju" Evrope, terorizam i ugrožavanje evropske kulture i duha. U medijskim izvještajima, evidentno je prisustvo straha od izbjeglica kod domaćeg stanovništva, što mediji potkrjepljuju brojevima pridošlih izbjeglica bez kontekstualizacije istih. Uzroci napuštanja domovine, problemi s kojima se izbjeglice susreću na svom putu, tragedije i stradanja, žene i djeca su u nekom drugom planu. Iz tekstova koje čitamo u medijima, čini se da sve probleme kroz koje Evropa trenutno prolazi, izazivaju upravo izbjeglice. Čak se i cijela situacija jednostavno okarakterisala kao "izbjeglička kriza". A da ne govorimo o poistovjećivanju izbjeglica sa islamom, koji je, nažalost u postseptembarskom periodu najčešće vezivan za terorizam. Ovaj verbalni progon, rezultirao je i nizom incidenata i fizičkih napada na izbjeglice, koji u medijima nisu dovoljno objašnjeni ni osuđeni, kakav je slučaj sa napadima na domaće stanovnike.

Grupa od 40 do 50 maskiranih muškaraca napala je migrante i njihovu djecu na željezničkoj stanici u Stockholmu. Kao razlog za napad navodi se smrt Aleksandre Mazer, koju je navodno ubio štićenik azilantskog centra u kojem je radila. (Klix, 30.1.2016., <http://www.klix.ba/vijesti/svijet/svedska-maskirani-huligani-tukli-izbjegliku-djecu-na-zeljeznickoj-stanici/160130070>)

Ova kriza je natjerala nekoliko zemalja da ograniče slobodu kretanja na njihovim granicama i prijetnju postojanju sporazuma iz Schengena, koji predviđa odsustvo kontrole na unutarnjim granicama u prostoru Schengena. (Fokus, 30.1.2016., <http://www.fokus.ba/209516/vijesti/globus/italija-nece-dozvoliti-da-se-unisti-schengen/>)

⁸ Istraživanje dostupno na: http://www.gla.ac.uk/media/media_404384_en.pdf.

Ukupno 19 (6,71%) vijesti koje se odnose na izbjeglice, o njima govori kao prijetnji za opstanak Evropske unije. U tome prednjači portal Nezavisnih novina sa 9 ovakvih informacija.

3. Izbjeglice kao prijetnja političkoj karijeri Angele Merkel

Glas izbjeglica u medijima marginalan je u odnosu na glas političara. Od sudbine izbjeglica u medijima se kao važnija nametnula sudbina političke karijere kancelarke Merkel. Njeno ime redovno se pojavljuje u tekstovima koji se odnose na izbjeglice i imigrante, a njena fotografija parira sa fotografijama izglednije djece, bolesnih žena, iscrpljenih trudnica i starijih osoba.⁹ Politička utrka i simpatije koje su desničarske stranke počele osvajati po dolaska izbjeglica, zasjenili su probleme običnog čovjeka prognanog iz domovine.

BERLIN - Njemački psihijatar Hans-Joachim Mas smatra kako je njemačka kancelarka narcisoidna, da je izgubila dodir sa stvarnošću i odbija da prizna da nije u pravu. Njeno odbijanje da obuzda migrante možda je dokaz mentalnog sloma, smatra Mas. On kancelarku Merkel opisuje kao osobu koja želi da ugodni drugima kako bi zadobila njihovo priznanje jer je njeno samopoštovanje veoma nisko. (Nezavisne novine 29.1.2016., <http://www.nezavisne.com/novosti/svijet/Njemacki-psihijatar-Merkelovoj-prijeti-nervni-slom/350816>)

Najnovije ankete pokazuju da 40 odsto Njemaca smatra da bi kancelarka Angela Merkel trebalo da podnese ostavku zbog svoje politike prema izbjeglicama, objavio je danas magazin Fokus. (Nezavisne novine, 29.1.2016., <http://www.nezavisne.com/novosti/svijet/Anketa-40-odsto-Njemaca-zeli-da-Merkelova-podnese-ostavku/350633>)

Ipak, nije veliki broj vijesti u bh. online medijima koje izbjeglice povezuju konkretno sa njemačkom kancelarkom. Naime, ukupno je 5 (1,77%) takvih vijesti i to najviše (3 vijesti) na portalu Klix. Angela Merkel pojavljuje se na 22 ili 7,77% fotografija uz vijesti koje se odnose na problem izbjeglica.

4. Prikazivanje ličnih priča kako bi se pokazalo “ljudsko lice“ izbjeglica

U više navrata dosad pokazalo se da su i mediji na strani onih koji trenutno imaju moć, na strani dominantnih, domaćih, bogatih. O njima, njihovim (ne)običnim

⁹ Istraživanje o predstavljanju izbjeglica u Velikoj Britaniji pokazalo je da se samo u 12 od 69 tekstova moglo pronaći i mišljenje izbjeglica. Dostupno na: <http://www.newstatesman.com/uk-politics/2013/09/uk-media-needs-stop-referring-refugees-illegal-immigrants>

doživljajima svakodnevno se piše. S druge strane, prikazivanje ličnih priča izbjeglica u online medijima rijetkost je. Iako su njihove životne priče emocionalno i tematski bliske, dovoljno značajne i utjecajne da interesuju publiku (dakle, zadovoljavaju kriterije vrijedne vijesti), one nisu dovoljno zastupljene u online medijima u odnosu na priče domaćeg stanovništva. Preovladavaju događaji kojima se potvrđuju već postojeći stereotipi o izbjeglicama, njihovom porijeklu ili religiji. Fond tema u kojima se pojavljuju ograničen je na poteškoće u integrisanju u društvo, kriminal, nasilje, kulturne konflikte, konflikte sa domaćim stanovništvom, ali i one u porodici.

Mehmed Jallud (52) kazao je kako ima 21 dijete, od toga četvero su blizanci. Dodao je kako žive u teškim uslovima, ali i da su i na tome zahvalni. On je rekao kako se svi iznenade kako tako brojne porodice mogu živjeti na tako malom prostoru, ali je i dodao da ne mogu preći u novu kuću jer nemaju novca za to.

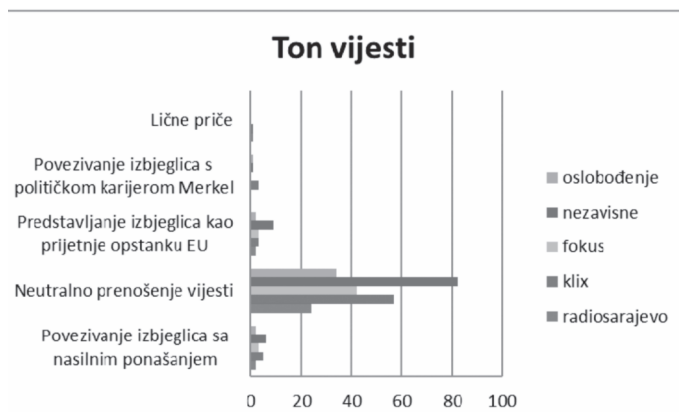
Jallud je dodao kako su njegove dvije supruge rodile blizance u Turskoj. Njegova jedna supruga Suap Jallud kazala je kako uprkos teškim uslovima pokušavaju preživjeti. (klix, 30.1., <http://www.klix.ba/vijesti/svijet/trosobna-kuca-tijesna-za-bracu-iz-sirije-njihove-supruge-i-45-djece/160130085>)

Naše istraživanje pokazalo je zanemariv broj vijesti koje prenose lične priče izbjeglica. Ukupno 2 vijesti napisano je u mjesec dana na pet praćenih portala. Koliko su izbjeglice i njihove lične priče potisnute iz diskursa o “izbjegličkoj krizi” kazuje i podatak da se na ukupno 122 ili 39,58% fotografija uz vijesti pojavljuju izbjeglice. S druge strane, iako se u tekstu govori o izbjeglicama, čak 144 ili 50,88% ne prikazuje izbjeglice. Na fotografijama su umjesto njih prikazani pojedini evropski gradovi, Egejsko more s brodovima u daljini, policijske patrole ili političari.

Osim ove četiri interpretacijske ideje, često se koriste i druge metafore, slikoviti epiteti, poređenja. Već smo navikli da nailazimo na takve asocijacije u vijestima koje govore o izbjeglicama. Najčešće se već u samom naslovu dolazak izbjeglica poredi sa prirodnim nepogodama, npr. migrantski val, priliv izbjeglica, cunami izbjeglica. Njihovo neprimjereno ponašanje često se koristi za isticanje “naše” dobronamjernosti i civiliziranosti. Npr. “*Žao mi je ljudi koji su izbjeglice i kojima treba pomoć, ali mora se nešto dogoditi kako bi se zaustavilo nasilje. Tražioci azila nemaju nikakvog poštovanja prema ženama ni muškarcima pa čak ni prema onim starijima - kaže Tom Rot.*” (Nezavisne, 2.2.2016.) Mnoštvo informacija o incidentima u kojima su izbjeglice postupale nekorektno, služi u prilog njihovom povezivanju sa nerazvijenošću, neciviliziranošću, nekulturi. Čak se sa odobravanjem gleda na nasilno ponašanje domaćeg stanovništva u takvim situacijama. Npr. “*Da stvar bude još gora po migrante, policajci koji su stigli na lice mjesta nisu pokazali ništa veću toleranciju prema*

njihovom ponašanju. Iako su posavjetovali lokalne Ruse da ne linčuju nepristojne muškarce, i oni su se tiho pridružili ovoj “edukaciji”, prenosi sajt “News.li”. “ (Nezavisne, 5.2.2016.) Žrtve tragedija na Egejskom moru maksimalno su dehumanizirane, njihova imena, godine, spol, životne priče, a ponekad ni broj nam nisu poznati. Evidentna je nesmotrenost i površnost u izvještavanju o ovim stradanjima izbjeglica. Npr. “Nova tragedija: U prevrtanju dva broda nedaleko od Turske **33 mrtvih**” (Klix, 8.2.2016.), “Brodolom u Egejskom moru: Poginule 22, nestalo **14 osoba**” (Fokus, 8.2.2016.) Teže je suosjećati sa “mrtvima” ili “osobama” nego sa portretiranim pojedincima kako se predstavljaju žrtve nasilja koje su počinili pojedinci izbjeglice. U bh. online medijima se ponekad pojavljuju potpuno drugačije informacije o istom događaju. Time se potvrđuje postojanje potpuno oprečnih frejmova u medijima, ovisno o njihovoj uredničkoj politici. Takav je slučaj sa informacijom o napadu u Kelnu tokom novogodišnje noći na portalima Klix i Nezavisne novine. “Kelnska tužilaštvo u njemačkom gradu Kelnu danas je saopštilo da su većina osumnjičenih za niz pljački i seksualnih napada tokom novogodišnje noći u tom gradu bili izbjeglice.” (Nezavisne novine, 15.2.2016.) “Samo trojica od 58 uhapšenih zbog seksualnih napada u Kelnu su izbjeglice.” (Klix, 15.2.2016.) Informacije se izgleda “biraju na način da podržavaju već postojeće mišljenje”. (Zipfel & Kunzik, 1998, 108) Istraživanjem je potvrđeno da se ne pravi distinkcija između termina izbjeglice, migranti, azilanti, tražioci azila, azilanti, ilegalni imigranti, a u nekim slučajevima se koristi i novi termin – pridošlice.

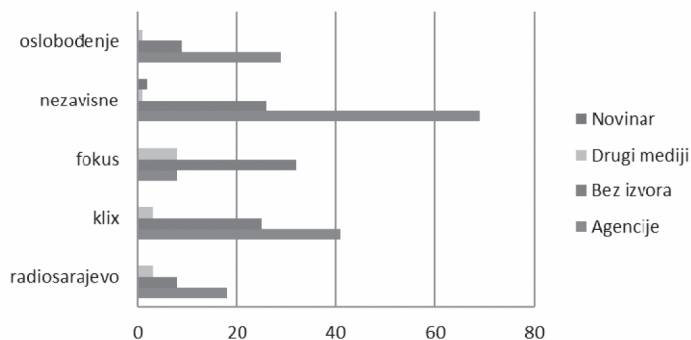
Grafički predstavljeno po portalima rezultati su pokazali sljedeće:

Istraživanje je pokazalo postojanje malog broja ličnih priča izbjeglica (samo 2 ili 0,71% vijesti), povremeno povezivanje izbjeglica sa političkom karijerom Angele Merkel (5 ili 1,77% vijesti), predstavljanje izbjeglica kao prijetnje opstanku Evropske

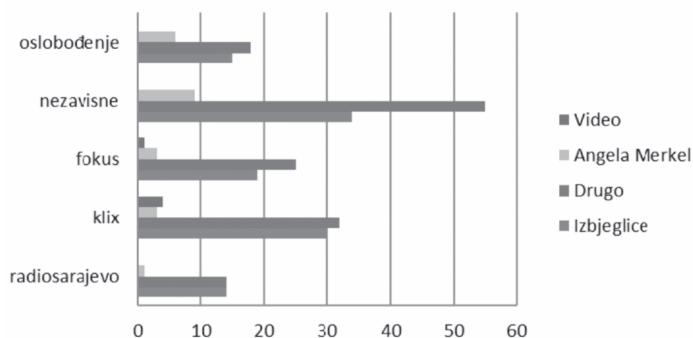
unije (19 ili 6,71% vijesti), povezivanje izbjeglica sa nasilnim ponašanjem (18 ili 6,36% vijesti). Najviše je vijesti u kojima se neutralno prenose informacije. Pod neutralnim podrazumijevamo odsustvo novinarevog ličnog involviranja u priču. Međutim, to znači i da su informacije preuzete sa portala novinskih agencija i takve prenijete bez izmjena na većini praćenih portala. U tom smislu uskraćeni smo za raznolikost informacija i interpretacija problema.

Izvor informacija

Većina informacija na portalima je preuzeta od novinskih agencija (165 ili 58,30% vijesti). Najčešće su u pitanju agencije Anadolu Agency, SRNA ili FENA. Bez navedenog izvora informacija objavljeno je čak 100 ili 34,35% vijesti. Broj vijesti preuzetih od drugih medija (Guardian, La Figaro) je 16 ili 5,65%, a najmanje je vijesti koje su napisal novinari konkretnog web portala (2 ili 0,71%).

Sadržaj fotografija

Od 283 analizirane vijesti (i prateće fotografije uz njih) o izbjeglicama, 122 ili 39,48% vijesti na fotografijama prikazuje izbjeglice. Čak 144 ili 50,88% vijesti na

fotografijama prikazuje nešto drugo, npr. policijske patrole, pojedine gradove EU, političare. Angela Merkel pojavljuje se na 22 (7,77%) fotografija. Uz 5 (1,77%) vijesti, mogli smo pogledati i video događaja.

ZAKLJUČAK

Shodno Entmanovoj teoriji frejminga, jedan problem prolazi kroz nekoliko faza interpretacije u medijima: 1. definisanje problema, 2. otkrivanje uzroka problema, 3. moralno prosuđivanje uzročnika i 4. rješavanje problema (Entman 1993:52).

Prema analizama provedenim u našem istraživanju, mediji u Bosni i Hercegovini trenutno su između faze definisanja problema i njegovih uzroka. Od tih definicija ovisi sudbina izbjeglica u evropskim zemljama. Da li će biti prihvaćene srdačno ili neprijateljski? Hoće li nailaziti na predrasude i osuđivanje ili na prihvatanje? Odgovori na ova pitanja uveliko zavise od prostora koji izbjeglice zauzimaju u medijima i ideja s kojima se najčešće povezuju, a čini se da su te ideje za sada vrlo homogene. Izbjeglice se predstavljaju najčešće kao nasilne, ili kao prijetnja opstanku Evropske unije. Fotografije kojima su popraćeni tekstovi ne prikazuju uvijek izbjeglice i probleme sa kojima se suočavaju na svom putu. Ne uočava se jasna razlika među terminima izbjeglice i migranti, a većina vijesti ove tematike je preuzeta sa novinskih agencija i u bh. online medijima predstavljena na isti način. Opšti dojam koji se o izbjeglicama može steći čitanjem tekstova na pet popraćenih portala je negativan i ne doprinosi formiranju realistične slike o životu osoba koje su primorane napustiti svoju domovinu kako bi preživjele.

LITERATURA:

1. Brander, Brooke (2012), *Tabloidization and the role of agenda setting* (online) Dostupno na: <http://web02.gonzaga.edu/comltheses/proquestftp/Brander_gonzaga_0736M_10190.pdf>
2. Cissel, Margaret (2012), “*Media Framing: a comparative content analysis on mainstream and alternative news coverage of Occupy Wall Street*“, The Elon Journal of Undergraduate Research in Communications 2012. 1, 6-77 (online) Dostupno na: <<https://www.elon.edu/docs/e-web/academics/communications/research/vol3no1/08CisselEJSpring12.pdf>>
3. Entman, Robert (1991), *Framing U.S. Coverage of International News: Contrast in narratives of the KAL and Iran Air Incident*. (online) Dostupno na: <<http://jclass.umd.edu/classes/csp222/Entman%201991.pdf>>
4. Entman, Robert (1993), *Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm*. (online) Dostupno na: <<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.495.2893&rep=rep1&type=pdf>>.
5. Esses, Victoria, Stelian Medianu, Alina Suter (2015),. *The portrayal of refugees in Canadian newspapers: The impact of the arrival of Tamil refugees by sea in 2010* (online) Dostupno na: <<https://ideas.revues.org/1199>>
6. Fluckige, Katja (2006), *Xenophobia, Media Stereotyping, and Their Role in Global Insecurity*. (online) Dostupno na: <https://www.academia.edu/3187179/Xenophobia_Media_Stereotyping_and_Their_Role_in_Global_Insecurity>
7. Gibney, Matthew (1999), *Kosovo and beyond: popular and unpopular refugees*. (online) Dostupno na: <<http://www.fmreview.org/FMRpdfs/FMR05/fmr510.pdf>>
8. Kellner, Douglas (2010), *Media Spectacle and Media Events: Some Critical Reflections*. (online) Dostupno na: <https://pages.gseis.ucla.edu/faculty/kellner/essays/2009_Kellner_MediaEventsJulyFINAL.pdf>
9. Kurtić, Najil (2006), *Kod novinarstva*, Media Plan institut, Sarajevo
10. Steimel, Sarah (2010), “*Refugees as People: The Portrayal of Refugees in American Human Interest Stories*“, Journal of Refugee Studies 2010. 23, 219-237 (online) Dostupno na: <<http://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1026&context=commstudiespapers>>
11. Van Dijk, Teun A (2005), *Discourse and racism in Spain*, (online) Dostupno na: <<https://blogs.uprm.edu/migracion/files/2012/01/Dicourse-and-Racism-in-Spain.pdf>>

12. Van Dijk, Teun A. (2007), *News, Discourse and Ideology*, (online) Dostupno na: <<http://sites.psu.edu/com409vicaro/wp-content/uploads/sites/9235/2014/01/News-Discourse-Ideology.pdf>>
13. Venir, Alice (2015), *UK Media Representation of Syrian Refugees: A Focus on the Press*. (online) Dostupno na: <https://www.academia.edu/9283960/UK_Media_Representation_of_Syrian_Refugees_A_Focus_on_the_Press>
14. Zipfel, Astrid, Michael Kunczik, (1998), *Uvod u publicističku znanost i komunikologiju*, Zaklada Friedrich Ebert, Zagreb

Adresa autora

Authors' address

Filozofski fakultet u Tuzli

Tihomila Markovića br. 1,

75 000 Tuzla

amela.delic@untz.ba

PRESENTATION OF REFUGEES ON THE NEWS WEB PORTALS IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Summary:

In this work we analyze ways in which the refugees from Syria are represented on web portals in Bosnia and Herzegovina. We conducted a research concerning the scope of attention devoted to refugees' problems by four of the most visited web portals in Bosnia and Herzegovina. The results have shown the existence of four interpretative frameworks in reporting about the refugees: representation of refugees as violent, representation of refugees as a danger for subsistence of the European Union, linking refugees to political career of the German chancellor Angela Merkel and displaying personal stories from Syrian refugees. The media repeat stereotypes about refugees which can be noticed on covers, in the words used in association with them, metaphors and photographs. Observed media mostly convey same information about latest events related to refugees. This information is most frequently taken over from foreign news agencies, the data about the number of casualties is sometimes not equable or not even accurately stated, and in photographs the people who suffer the most in this story are rarely seen.

Key words: refugees, media, interpretative frameworks, frames